

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:

Mészárosné Bolla Eszter

MA szak: magyartanár

Kurzus: irodalom módszertan

Modul címe:

**Tématervben megvalósuló kooperáció mint interaktív tanulási módszer a középiskolában
Shakespeare: Romeo és Júlia című művének elemzéséhez**

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása:

A kooperatív tanulás mint kompetencia-alapú tanulás keretei között tanulható módszer saját, megszerzett tapasztalatok alapján. Ennek során a hallgató megismerkedik a drámaelméleti fogalmak tanításával, ezek alkalmazási lehetőségeivel, alkalmazásának előnyeivel, illetve lehetséges problémáival. Az itt megszerzett tudás olyan távlati lehetőségeket teremthet számukra, amit majd tanítási gyakorlatuk vagy gyakornoki félévük során hasznosíthatnak. Látszólagos ellentmondás, hogy az itt megtanultak a későbbiek során hogyan alkalmazhatóak. Ha elmélyülnek a témakörben, ha majd a mindennapokban kipróbálják a módszert saját tanítványaikkal a gyakorlatban, az itt felhasznált és átgondolt feladatokat is gazdagíthatják, strukturálhatják, alakíthatják a későbbiekben. Az óra legfontosabb célja a tanári szemléletmód alakulása, formálódása, saját gondolkodási kereteik alakítása – bármennyire is hagyományos vagy előre megszabott tanári mintákba, tantestületi elképzelésbe „cseppenjenek bele”.

2. Fejlesztendő tanári kompetenciák:

a. általános kompetenciák

A tanári kulcskompetenciák szerint a tanár szakmai felkészültsége birtokában hivatásának gyakorlása során alkalmas: (15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről)

1. a tanulói személyiség fejlesztésére
2. tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítésére, fejlesztésére
3. a pedagógiai folyamat tervezésére

4. a szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztésére
5. az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztésére
6. a tanulási folyamat szervezésére és irányítására
7. a pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazására
8. szakmai együttműködésre és kommunikációra
9. szakmai fejlődésben elkötelezettségre, önművelésre

b. Magyartanári kompetenciák (PTE magyartanári MA tanterve alapján)

Képes

1. az irodalomtudomány és a nyelvtudomány korszerű iskoláinak, elméleteinek gyakorlatba való átültetésére, a tanítás folyamataiban való felhasználására
2. a korszerű elméletekhez kapcsolódó értelmezési-elemzési-létrehozási-közzétételi stratégiáknak, módszereknek és eljárásoknak a tanulási folyamatokban való működtetésére, az aktív tanulói felhasználás megtanítására
3. a tanulók korszerű történeti érzékének fejlesztésére, alakítására
4. a kortárs kultúra közvetítésére, jelenségeinek a tanulási folyamatban való feldolgozására
5. a magyar nyelv és irodalom és más műveltségterületek tartalmainak tanulói tevékenységben való összekapcsolására
6. az irodalom, az irodalmi folyamat nyelvi-materiális, formai-poétikai és szociológiai-pszichológiai komponenseinek, vonatkozásainak feltárására
7. a tanulók szövegértési-szövegalkotási-érvelési kompetenciáinak differenciált fejlesztésére különböző műfajokban és kommunikációs helyzetekben
8. a tanulóknak az anyanyelvhez és az irodalomhoz kapcsolódó kulturális, szociális és személyes kompetenciáinak fejlesztésére, beállítódásuk befolyásolására
9. a magyartanítás taneszközeinek kritikai elemzésére

3. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

A hallgatók a korábbi módszertan kurzusokon megismerkedtek a különböző interaktív technikákkal, grafikai szervezőkkel, jól tudnak csoportban dolgozni. Alaposan ismerik Shakespeare: *Romeo és Júlia* című művét.

4. Eszközigény:

filctoll, tábla, táblafilc, fénymásolatok, módszertan könyvek, a hallgatók által készített óravázlatok, tématervek, idézetkártya, Shakespeare: *Romeo és Júlia*, in: Shakespeare összes művei, IV. kötet, Tragédiák, Európa Kiadó, 1961., Anna Claybourne-Rebecca Treays, *Shakespeare világa*, Park Kiadó, Budapest, 1997., Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*, Korona Kiadó, Budapest, 2007., Film-DVD: Zefirelli: *Romeo és Júlia*, Baz Luhrmann: *Romeo és Júlia*, interaktív tábla vagy DVD lejátszó

5. Szakmódszertani modul:

Első szakasz

R

1. feladat

a) Az idézet segítségével végezzenek ötletbörzét! Gyűjtsenek szempontokat egy lehetséges drámaelemzéshez!

„Színház az egész világ, és színész benne minden férfi és nő” (Shakespeare)

b) Milyen értelmezési lehetőségeket kínál az önök számára az idézet? Beszéljék meg a tollak közepén technikával!

2. feladat

a) Idézzék fel asztalterítő technikát használva listakészítéssel, hogy eddigi tanulmányaik nyomán mi mindent tudnak a Shakespeare-drámákról!

b) A hallgatói csoportok egy-egy képviselője ismertesse a csoportlistát a többiekkel! Ami már elhangzott, ne ismételjék!

c) Válasszanak ki néhány tudáselemet, párosítsanak megszerzésükhöz lehetséges tanulási eljárásokat! A közös gondolatok kerüljenek a táblára!

J

3. feladat

Verona tájképét láthatják egy 1638-as metszeten. Tervezzenek a metszethez a diákok számára ráhangolódási feladatot!

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K APOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Verona látképe egy 1638-as metszeten

- Készítsenek fűrtábrát a képről leolvasható információkról csomagolópapírra! Az elkészült munkákat a csoport egy képviselője prezentálja!
- Milyen, más, a dráma értelmezését is segítő kérdéseket, feladatokat adnának a metszet feldolgozásához? Választásukat indokolják!
- Milyen grafikai szervezőt rendelnének a képelemzéshez? Választásukat indokolják!

4. feladat

- Húzzanak csoportonként két idézetkártyát.
- Elemezzék, bontsák ki a többi csoport számára is az idézetekben megfogalmazott problémát!
- Kapcsolják az idézetet a Romeo és Júlia által felvethető kérdésekhez, gondolatokhoz!
- Alakítsák ki közösen (a csoportok együtt) az idézetkártyáknak a mű szempontjából önk szerint helyes sorrendjét!

(1)

„Vak volt szívem ellenség rabja lett!”

(2)

4

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

„Jaj, hogy szerelmem – sarja gyűlöletnek!
Korán láttam meg, későn ismertem meg!
Hová ragadtál szörnyeteg szerelem?
Halálos ellenségem kell szeretnem.”

(3)

„Ó Romeo, miért vagy te Romeo?
Tagadd meg atyád és dobd el neved!
S ha nem teszed: csak esküdj kedvesemmé -
S majd én nem leszek Capulet tovább!”

(4)

„Csak neved ellenségem, nem magad.
S te önmagad vagy és nem Montague.”

(5)

„Hol vagytok Montague és Capulet?
Lám büntetésül gyűlölségtekért
Az Ég bosszúja szerelemmel ölt.”

(6)

„E két szerelmes sírja lesz a hant,
Mely csaták vasát elföldeli.”

e) Beszéljék meg közösen, milyen célt szolgáltak, miképp segítették a feladatok a drámához való közelítést, a jelentésteremtés elkezdését, a globális megértést!

5. feladat

- Gyűjtsék össze kettéosztott naplóval, önök szerint milyen előzetes ismeretekre, készségekre és képességekre van a tanulóknak szükségük a mű megértéséhez, elemzéséhez! A jobb oszlopba írjanak ötleteket: hogyan győződhet meg a tanár ezek meglétéről vagy hiányáról!
- Tervezzék meg a Romeo és Júlia tanítási folyamatának órabeosztását! (A feladatokhoz használják kiindulásként Pethőné Nagy Csilla: Tanmenetjavaslatok, 9. évfolyam aktuális részét! *Módszertani kézikönyv*, (320-322) Korona Kiadó, Budapest, 2007.)
- Bontsák tovább részletezően az órabeosztást a következő szempontok szerint:
I. Előfeltételek: a reneszánsz korstílus. Tanulmányozzák a tanmenetjavaslat 68-79. óráig tartó témaköreit!

1. Milyen tudásanyaggal, előzetes ismeretekkel kell rendelkeznie a diáknak ahhoz, hogy sikeresen tanuljon az órából a tanmenet vonatkozó részei alapján?

II. Motiváció

1. Hogyan illeszkedik a téma a korábban tanított órákhoz?
2. Milyen lehetőségeket lehet találni a kritikai gondolkodás fejlesztésének szempontjából a két óra megtervezésében?
3. Miként készíti fel a mű elemzése további irodalomtanulmányaik megértésére a tanulót?

III. Célok

1. Fogalmazzanak lehetséges képzési és fejlesztési célokat a Romeo és Júlia tanításához! A célok adjanak hiteles választ arra a „tanulói kérdésre”, hogy miért is kell feltétlenül megismerni, elolvasni, értelmezni ezt a drámát!
2. Vegyék számba, milyen információkat keresnek és dolgoznak fel a tanulókkal a folyamatban!

- d) Töltsék ki a táblázatot úgy, hogy öt tanórával gazdálkodhatnak!

Tananyag	Fogalmak, összefüggések	Tevékenységi formák

- e) Osszák meg a csoportok elvégzett munkájának tapasztalatait az egy marad, kettő megy technikával! A felmerült problémákra keressenek közösen megoldásokat!

6. feladat

Hova állsz?

- a) Állításokat hall arról, hogy Shakespeare Romeo és Júlia című művének feldolgozásához milyen előfeltétel-tudásra van szükség. A játék során nem beszélhet! A cél, hogy önmagában mérlegelje, hogyan gondolkodik ezeknek az információknak a szükségességéről!

Ha úgy gondolja, hogy a mű megértéséhez szükséges előzetes információkról van szó, akkor sétáljon a terem fehér sarkába!

Ha úgy gondolja, hogy az információ felesleges, akkor sétáljon a terem fekete sarkába!

Ha köztes állapotot képvisel, akkor a két pont közti képzeletbeli egyenes mentén helyezkedjen el, véleményének megfelelően!

Állítások:

(1)

Shakespeare Stratford-upon-Avonból származott. Bár Londonban szerzett hírnevet, ide tért vissza élete végén.

(2)

Annyit biztosan tudunk, hogy 1592-ben már Londonban élt, és színdarabokat írt.

(3)

Shakespeare az Erzsébet-kori Angliában élt.

(4)

Az Erzsébet-kora jellemző az éhezés és a járványok pusztítása.

(5)

A korabeli angol egyház a római katolikus egyháztól elszakadt, csatlakozott a reformációhoz, amely a katolikus egyházat ostromozta, ez a protestáns egyházak megalapításához vezetett.

(6)

A létezők láncolatának fogalmát az Erzsébet-kor a középkorból vette át. Az Isten által teremtett láncolatban Isten után az angyalok, majd az emberek következtek. Az emberi láncolatban legfelül az uralkodó, Erzsébet áll.

(7)

A puritánok (egyes protestánsok) szigorú nézeteket vallottak arról, hogy mi a bűn. A színházlátogatást a pokolba vezető út egyik állomásának tartották.

(8)

A színdarabot hivatásos színészek játszották, nők nem játszhattak a darabban.

(9)

A korabeli színházakat pártfogók finanszírozták – róluk nevezték el a társulatot.

(10)

Shakespeare Leicester Gróf színészei társulatánál töltötte pályája legnagyobb részét.

(11)

Az emberi test a korabeli felfogás szerint képviselte a világegyetem részét. Az egyes testrészeket kapcsolatba hozták a bolygókkal és állatégövi jegyekkel.

(12)

A drámákat 1599-től kezdve a Globe színházban adták elő, amely 3000 néző befogadására volt alkalmas

(13)

A drámákat versben vagy prózában írták. A drámaírók egyfajta rímtelen verselést használtak, jambikus pentameteret, ez az úgynevezett blank verse.

(14)

A reneszánsz színház jellemzői közül fontos szerepe van a „köténynek” (színpad), az „árnyéknak”, a „mennyeboltnak”, ami a színpad feletti mennyezet.

b) Beszéljék meg közösen tapasztalataikat, ha szükséges, vitassák meg eltérő álláspontjaikat!

7. feladat

a) Olvassa el és értelmezze kettéosztott naplóval a következő szakszöveg-részleteket!
Jellemezze pókhálóábrával a bennük foglalt tanulásszemléletet!

(1)

„Az emberi tudás minőségének fontos szempontja az alkalmazhatóság, a felhasználhatóság. Az emberi tudásnak nem elsősorban a mennyisége, sokkal inkább a minősége határozza meg a szellemi teljesítményt. Az értelmes, jelentéssel bíró tudáshoz az értelmes tanulás, megértés révén jut az ember. A tanuló, a diák különböző tevékenységek során maga építi fel, konstruálja meg saját belső tudását.

Az iskolai oktatás így nem egyszerűen a kultúra különböző tartományait, hanem a tanulók kognitív kompetenciáit fejleszti. A kompetencia kiépülése a személyes, jelentésben gazdag megértésen alapszik. Az ismeretek és képességek hatékonyan együttműködő rendszerbe szerveződnek, ezáltal válik lehetővé a tudás alkalmazása, új helyzetekben való felhasználása.”¹

(2)

„A reflektív tanítás a pedagógiai valóság számtalan elemzésére vonatkozhat. Alapvetően két irányát különböztetjük meg: a tanulók, tanulócsoporthok történéseire, illetve a tanár saját személyére, nézeteire és tevékenységeire irányuló reflektív gyakorlatot. A reflektív tanítás a reflektív gondolkodás speciális szakmai képességén alapszik. A reflektív gondolkodás magába foglalja a racionális elemzés, a racionális választás képességét, és a választások felelősségének vállalását.”²

(3)

¹ Csapó Benő: Képességfejlesztés az iskolákban – problémák és lehetőségek. Új Pedagógiai Szemle, 1999/12, 8. o.

² Szivák Judit szócikke, Pedagógiai Lexikon, III. kötet, főszerkesztők Báthory Zoltán-Falus Iván, Keraban Kiadó, 1997, 247-248. o.

„A konstruktív pedagógia nem ismeri el, hogy az oktatási folyamat egy objektív taxonómiai rendszerrel strukturált oktatási tartalom közvetítése lenne. Ezzel szemben sokféle megközelítés bemutatását, a tanulásban zajló értelmezési folyamatok alakításával történő elősegítését tartja lényegesnek.”³

(4)

„Tehát a konstruktív pedagógia szerint az emberi tudás konstrukció eredménye (innen származik e gondolkodási irányzat neve is), vagyis a megismerő ember felépít magában egy világot, amely tapasztalatainak szervezője, befogadója, értelmezője lesz, amely lehetővé teszi, hogy bizonyos előrejelzésekkel éljen a valóságban található dolgok jövőbeli állapotával kapcsolatban, s amely világ fontos része a cselekvést irányító kognitív masinériának. Ennek a belső világnak, világmodellnek nagyon fontos funkciója a megismerő embert érő információk feldolgozása, értelmezése, rendszerbe való beépítése. Ez pedig nem más, mint a tanulás.”⁴

b) Beszéljék meg kettéosztott naplóikat és pókhálóábrákat csoportban az utolsó szó joga technikával!

c) Vessék össze INSERT-technikával saját eddigi tervezési munkájukat és Pethőné Nagy Csilla Irodalom 9. tankönyv II. kötetének vonatkozó részét (NTK, 122-127. o.)

Olvasás közben a szöveget lássák el saját megértésüknek és tudásuknak megfelelően oldalszéli szimbolikus jelekkel az alábbiak szerint:

✓	az olvasottak megegyeznek előzetes ismereteimmel vagy feltételezéseimmel
-	az olvasottak ellentmondanak előzetes ismereteimnek vagy feltételezéseimnek, illetve eltérnek azoktól
+	az olvasottak új információt tartalmaznak számomra
?	az olvasottak további kutatásokra vagy kérdésekre ösztönöznek

³ Nahalka István szócikke, Pedagógiai Lexikon, II. kötet, szerk.: Báthory Zoltán-Falus Iván, Keraban Kiadó, 1997.

⁴ Nahalka István: Konstruktív pedagógia – egy új paradigma a láthatáron I., Iskolakultúra 1997/2, 24.o.

* az olvasottakról kiegészítő információ jutott eszembe

8. feladat

- Nézzék meg Zeffirelli Romeo és Júlia című filmjéből az erkélyjelenetet! Gyűjtsék össze T táblázattal, önök szerint mi az, ami a jelenetben a mai diákot megragadhatja, illetve amitől idegenkedhet!
- Készítsenek mérlegelésüket figyelembe vevő, 4-5 kérdésből álló tanári kalauzt a filmrészlet tanulói feldolgozásához!
- Tanári kalauzaikat beszéljék meg az egy marad, kettő megy technikával!

R

9. feladat

Összegezze az eddigi folyamattal kapcsolatban gondolatait rövid, tömör esszében! Fókuszáljon arra, hogyan segítheti vagy nehezítheti a tervezési folyamat a tanulást!

10. feladat (otthoni)

- Készítsen tíz forrásmunkából álló bibliográfiát a konfliktusos dráma tanításához! A bibliográfia naprakész, korszerű legyen!
- Válasszon ki átlapozó technikával két tanulmányt, ebből gyűjtsön a konfliktusos dráma elméletével kapcsolatos néhány, 10-15 soros szövegrészletet!

Második szakasz

R

11. feladat

- Osszák meg csoportjaikban az elkészített bibliográfiát és a választott szakirodalom részleteket!
- Értelmezzék a tollak közepén technikával a szakirodalomból kiemelt gondolatokat abból a szempontból, hogy miként használhatók állításai, megfontolásai, kérdései a Romeo és Júlia tanításának megtervezéséhez!

J

12. feladat

- Készítsenek csomagolópapírra csoport-posztert az alábbi szempontokat kibontva!
- Válasszanak a posztereikről egy-egy részletkérdéskört! Tervezzenek hozzá tanulói tevékenységet csoport- vagy pármunkára!
- Mutassák be posztereiket és feladatterveiket a többi csoportnak!

A csoport: A drámai konfliktus és a Romeo és Júlia konfliktusrendszere

B csoport: A klasszikus dráma tér- és időszerkezete és a Romeo és Júlia tér- és időszerkezete

C csoport: A klasszikus dráma dramaturgiája és a Romeo és Júlia dramaturgiai sajátosságai

13. feladat

Végezzék el a csoportjuk számára adott feladatot, majd mindhárom csoport számoljon be munkájának az eredményéről!

A csoport

- Készítsenek kettéosztott naplót arról, hogy mi az éjszaka és a nappal szerepe jelképesen a Romeo és Júliában!
- Írjanak a kettéosztott naplóhoz értelmező kérdéseket a tanulóknak!

Idézetek	Mit jelképeznek az idézetek, mi a metaforikus jelentésük a műben, illetve az adott szöveghelyen?

B csoport

- Készítsék el a Romeo és Júlia szereplőinek hálóját!
- Állítsák a dráma szempontjából fontos rangsorba a névkártyákon lévő szereplőket! Indokolják felállított rangsorukat!
- Írjanak feladatokat, értelmező kérdéseket a tanulók számára a szereplőháléhoz és a rangsorhoz!

Escalus, Verona hercege

Mercutio, a herceg rokona

Paris, a herceg rokona

Montague, Romeo apja
Montague-né, Romeo anyja
Romeo,
Benvolio, Romeo unokatestvére
Capulet, Júlia apja
Capuletné, Júlia anyja
Júlia,
Tybalt, Júlia unokatestvére
Júlia dajkája
Lőrinc barát
János barát
Ábrahám, Baltazár, Gergely, Péter, Sámson: szolgák
Apródok, örök, patikárius, polgárok, vendégek, zenészek

C csoport

- a) Kártyákon keverve idézeteket vagy egy-egy szereplőre jellemző tulajdonságokat kapnak. Nevezzék meg a hozzájuk tartozó szereplőket!
- b) Készítsenek a tanulók számára további feladatokat az idézet- és tulajdonságkártyákhoz!
 1. kártya:
*„A szerelem csak füst és könnyű pára.
Ha boldogul: a szem parányi lángja.
Ha nincs remény: a könnyek tengere.
Tovább folytassam? Jámbor örület...”*
 2. kártya:
A szereplő nevét a mercurium, – a higany után kapja, sziporkázóan szellemes, szemérmetlen, unott, veszedelmes. A darab legokosabb szereplője, ám érzékeny és ingerlékeny is.
 3. kártya:
A szereplő mesterien vív, könnyen ingerelhető, veszélyes. Ugyanaz a mérge „mérgezi”, mint a darab többi fiatal férfinak – az unalom és a gögös fennhéjzás halálos elege.
 4. kártya:
A műben makacs, öreg bolondnak tűnik, aki a családok nem szűnő viszályának két legfőbb okát szolgáltatja hajthatatlan büszkeségével és lobbanékonyságával.

(A darab végén annyira úrrá lesz rajta a gyász, hogy fájdalmában alig tud megszólalni.)

5. kártya:

Személye egyben jelenti az emberi melegséget, szeretetet, ami a viszálykodó felsőbb osztálybeli szereplőkből hiányzik. Időnként ostoba, faragatlan. Feszültségoldó komikus szerepe néhol az előkelőbb réteg érzéseit, retorikáját teszi lehetetlenné.

6. kártya:

Szoros kapcsolatban áll a természettel. Emberséges, okos, jámbor. Romeonak szinte apja.

Veszedelemes bajkeverő, jó szándéka ellenére a tragédia okozója.

R

14. feladat

Készítsenek a tanulók számára összehasonlító szempontsört egy, a Romeo és Júlia és a klasszikus görög dráma dramaturgiáját összevető szemponttáblázathoz!

15. feladat

Foglalják össze a feladatmegoldás és feladatkészítés szempontjából fontosnak ítélt gondolataikat, sikereiket és problémáikat egy címkefelhőben!

6. Megjegyzések a feladatokhoz:

A tanulás általános kerete a folyamatban a ráhangolódás-jelentésteremtés-reflektálás modell (R-J-R). Ez a modell minden korosztályra kiterjeszhető, illetve tantárgyanként is jól alkalmazható. A konstruktív pedagógia tanulásszemléletére épül, hatékonyan használható az interaktív és reflektív tanulási módszerekkel és eljárásokkal dolgozó, befogadásközpontú irodalomtanulás-irodalomtanítás folyamatában. A modell első szakasza az előzetes tudás előhívására építve segít a tanulónak az új ismeretek elsajátításakor abban, hogy a tanuló aktív

legyen a folyamatban, és jelentésteremtési lehetőségek adódjanak a számára. Lényeges, hogy a tanuló saját örömeire fedezzen föl új információkat, és azokat beépíthesse eddigi tudásanyagába. A ráhangolódás fázisában a cél a meglévő tudás felidézése, mozgósítása a témával kapcsolatban. Az új tudás ugyanis a már meglévő és megértett ismeretek rendszerébe ágyazódik be. A jelentésteremtés fázisában a tanulók új szöveggel, információkkal és gondolatokkal ismerkednek meg, amelyek hidat képeznek a meglévő tudásukkal. A reflektálásban pedig visszatekintenek tanulási folyamatukra, személyes válaszokat adnak a megértettekre, aktívan alakulnak értelmezői kereteik, sémáik. Ebben a modulban a tanárjelöltek a Romeo és Júlia című Shakespeare-tragédiát dolgozzák fel abból a célból, hogy a gyakorlatban kipróbálják, átgondolják és reflektálják, miként lehet egy tanulási tartalmat tanulói tevékenységre és kooperatív munkaformára építve feldolgozni. Lehetőségük van olyan (elképzel) tanulási környezet teremteni, melyben, a diákok aktivizálják meglévő ismereteiket, interaktív módon dolgoznak fel irodalmi szöveget, és szintézist teremtenek a korábban a drámáról és színházról tanultakkal.

A teljes folyamatra alakítsunk három csoportot spontán módon (azonos színű számkártyák kihúzásával 1-3-ig). Ezek a csoportok a továbbiakban, amikor a feladat igényli, a témakör feldolgozása alatt együtt dolgoznak. Munkájukat adott ponton megosztják a másik két csoporttal. Beszámolnak saját csoportjuk gondolatairól, meghallgatják a másik két csoport eredményeit, közös gondolatokat keresnek, ezekről feljegyzést készítenek csoportközi megosztó technikákkal vagy frontális prezentációval. A modul elvégzésével a hallgatók tapasztalatot szerezhetnek arról, hogy a magyarórákon hogyan alkalmazhatják az itt felhasznált tervezési tapasztalatokat, illetve feladattípusokat, ötleteket.

1. feladat

Tervezett idő: 5-8 perc

Instrukció: A csoportok csomagolópapíron dolgoznak. A feladat célja a hallgatók előzetes tudásának aktivizálása, illetve az, hogy a témáról való saját gondolataikat előhívják. Mindhárom csoport ugyanazzal a feladattal dolgozik.

Munkaforma: csoportmunka, majd frontális megosztás

Módszer/technika: ötletbörze, tollak középen

Eszközsükséglet: tábla, filctoll, csomagolópapír

Lehetséges megoldások:

1. Személyes élmények, élettapasztalatok mozgósítása
 - az emberek, családi viszonyok, „baráti” kapcsolatok, felnőtt-gyermek viszony, szerelem
 - Az emberek nem önmagukat mutatják a világnak.
2. Fantázia, a képzelet működtetése

- vannak előre megírt szerepek, ebben a sors akarata érvényesül
 - mivel színház a világ, nem kell komolyan venni
 - való világ – mint aktualitás
 - Mi is játékosok vagyunk, ez egy valóságjáték.
3. Irodalomelméleti ismeretek mozgósítása
- Nem tudjuk, hogy milyen előzetes előismeretük van az adott témában, az eddigiek során a görög dráma szerepelhet előismeretként, például Szophoklész: Antigoné című művének elemzésével.
4. Korábbi olvasói tapasztalatok
- kiszámíthatatlan válasz, de kifejthető
 - feltételezésünk szerint olvashattak vagy láthattak korábban Shakespeare drámát
5. Társadalmi mechanizmusokról, szerepekről, előítéletekről való tudás
- feltételezés
 - megjátszás, hazugság sokszor az élet

2. feladat

Tervezett idő: 3 perc

Instrukció: Mindhárom csoport ugyanazzal a feladattal dolgozik. Röviden, célratorően kell egyénileg a saját térfélen listázni a gondolatokat. A csoportegyeztetést követően a hallgatói csoportok egy-egy képviselője ismertesse a listát a többi csoporttal! Ami már elhangzott, ne ismételjék! A b) feladat csoportfüggő.

Munkaforma: egyéni munka, majd csoportmegbeszélés, végül frontális összegzés és tanulási technika-ötletbörze a táblánál.

Módszer/technika: listakészítés, asztalterítő, eszmezsere

Eszközszükséglet: csomagolópapír, filctoll, tábla

Lehetséges megoldások: szemináriumi csoportoktól, elvégzett kurzusoktól függő

3. feladat

Tervezett idő: 10 perc

Instrukció: A hallgatók alkothatnak a képet és a drámát összekapcsoló feladatokat, tehetnek föl a képelemzéshez kérdéseket, rendelhetnek hozzá grafikai szervezőt! Mivel indokolniuk kell választásukat, tapasztalatot szerezhetnek arról, hogy a módszer eszköz jellegű kategória, mindig a tanulási célhoz, tartalomhoz rendeljük. Mindhárom csoport ugyanazzal a feladattal dolgozik, a megoldások különbségeiről és hasonlóságairól érdemes frontálisan eszmezsérét folytatni.

Munkaforma: csoportmunka, frontális megosztás

Módszer/technika: fűrtábra

Eszközsükséglet: csomagolópapír, filctollak, tábla, kép

Lehetséges megoldások: csoportfüggő

4. feladat

Tervezett idő: 5-6 perc

Instrukció: A feladat megosztja az eszközt (idézetkártyák), amivel a csoportokat is együttműködésre készíti. A mű gondolatvilágában kell elhelyezni, azzal kell összekapcsolni (részről az egészre) az idézeteket! A helyes sorrendet a csoportok közösen állítsák fel.

A feladat célja a cselekmény felidézésén túl, hogy a sorrend összeállítás után nyilvánvalóvá váljon: már a Prológusban megfogalmazódik a végzetes, halállal végződő szerelmi tragédia. Az alapkonfliktus felismerésével az is lényeges, hogy két család közt zajlik a konfliktus, és a dráma világában a családok és a veronaiak szinte már nem is emlékeznek ennek okára. A viszonyváltás nyomán a záró helyzetben a két szerelmes halálával bekövetkezik a békekötés.

Munkaforma: csoport, frontális

Módszer/technika: eszmecsere

Eszközsükséglet: idézetkártyák

Lehetséges megoldások: egyéni, illetve az idézetek helyes sorrendje.

5. feladat

Tervezett idő: 15 perc

Instrukció: A feladat célja, hogy a hallgatók megpróbálják elképzelni és összegyűjteni, hogy a tanulóknak milyen előzetes tudásra van szükségük a drámai szöveg megértéséhez, abból a célból, hogy képesek legyenek a diákok számára tudatosan megtervezni és felépíteni a tanulási egységet. Fontos tapasztalatokat kínál az órabeosztás és a tananyag beosztását kérő tanmenetrész elkészítése. Mindhárom csoport ugyanazzal a feladattal dolgozik, munkájukat az egy marad, három megy kooperatív technikával osztják meg.

Munkaforma: csoportmunka

Módszer/technika: kettéosztott napló, egy marad, kettő megy

Eszközsükséglet: 9. osztályos tanmenet, Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv

Lehetséges megoldások: csoportfüggő, a csoportok a felmerült problémákra keressenek közösen megoldásokat

Hatodik feladat:

Tervezett idő: 5+10 perc

Instrukció: A feladat célja, hogy a hallgatók elgondolkodjanak arról, mi a szerepük a tényszerű tudáselemeknek a megértésben, mi az optimális, mi a túlzó, minek az elmaradása okozhat lényeges megértési deficitet.

Magyarázzuk el a játék menetét: jelöljük ki egy képzeletbeli egyenest, ennek egyik vége a „teljesen egyetértek” fehér sarok – a másik pedig az „egyáltalán nem értek egyet” fekete sarok – véleményeket jelöli. Helyezkedjünk el középtájon – így a hallgatók mozoghatnak.

Néhány álláspontot akár ki is hangosíthatunk, megkérve a hallgatót elfoglalt helyzetének indoklására.

Munkaforma: egyéni, majd frontális megbeszélés

Módszer/technika: „hova állsz”, vita

Eszközsükséglet: a (tan)terem átalakítása

Lehetséges megoldások: Nincs jó vagy rossz válasz. Inkább a döntéskényszer a fontos, az, hogy a hallgató saját álláspontja körvonalazódjon, megpróbálja a lényeges és a lényegtelen információkat szétválasztani, illetve döntéseit tudja indokolni.

7. feladat

Tervezett idő: 15 perc

Instrukció: A feladat újabb gondolatokat generálva a tanulói aktivitásra építő tervezést kapcsolja össze a konstruktív pedagógia tanulásfelfogásával, illetve a tankönyvhasználat kérdéskörével.

Munkaforma: egyéni, csoport, frontális

Módszer/technika: INSERT, utolsó szó joga technika, kettéosztott napló, pókhálóábra

Eszközsükséglet: szöveg, csomagolópapír, filctoll

Lehetséges megoldások: egyén és csoportfüggő.

8. feladat

Tervezett idő: 10 perc

Instrukció: Tekintsék meg az erkélyjelenetet! A hallgatók csoportjaikban készítsenek T-táblázatot, és annak nyomán tanári kalauzt a tanulói feldolgozáshoz. Ennek megbeszélését az egy marad, kettő megy technikával tegyék meg! Ezzel a feladattal az adaptáció kérdéskörét vonhatjuk be a tanulási folyamatba, illetve a képnyelv és az írott szöveg működésének közelítéséről szerezhetnek tanári munkájukhoz tapasztalatokat. Valószínűleg a hallgatók több

példát tudnak hozni a jelenségre, és a tananyaghoz kapcsolódóan is több filmes adaptációt fel fognak sorolni. A feladatot úgy is elvégezhetjük, hogy csak a tananyaghoz kapcsolható filmeket gyűjtik össze.

Munkaforma: frontális, csoport

Módszer/technika: jóslás, T-táblázat, tanári kalauz, egy marad, kettő megy

Eszközsükséglet: DVD és lejátszó vagy interaktív tábla a film megtekintéséhez

Lehetséges megoldások:

- A diákokat a romantika, a szépség megragadhatja, de taszíthatja is.
- A fiatal – a filmben megjelenő szereplők – határozottsága, életcélja, szenvedélye is lehet lenyűgöző, de mosolyt keltő is.
- A képi megjelenítés erőteljesebben hat az érzelmekre.
- Számukra túl érzélgős lehet a jelenet.

9. feladat

Tervezett idő: 5 perc

Instrukció: A feladat önreflexív jellegénél fogva a fejlesztő értékelés részét képezi a folyamat egy adott pontján.

Munkaforma: egyéni

Módszer/technika: rövid esszé

Eszközsükséglet: papír, íróeszköz

Lehetséges megoldások: egyéni

10-11. feladat

Instrukció: Fontos tanári kompetenciákat fejlesztő feladat, a szakszerű felkészülést, a szakirodalom összegyűjtéséhez, kiválogatásához, adaptív felhasználásához ad mintát.

Tervezett idő: (12. feladathoz): 5 perc

Munkaforma: egyéni kutatómunka, csoportos megbeszélés

Módszer/technika: tollak közepén

Eszközsükséglet: egyénileg elkészített bibliográfiák és szövegkártyák

Lehetséges megoldások: egyén és csoportfüggő

12. feladat:

Tervezett idő: 15+5 perc

Instrukció: A három csoport más-más feladaton dolgozik. Cél: a drámaértelmezés egy megadott szempontjának körüljárása, kibontása, a tanulói tevékenység algoritmizálása. A várt gondolati művelet transzformálása feladatba, tanulói tevékenységbe.

Munkaforma: csoport, frontális

Módszer/technika: poszter

Eszközsükséglet: csomagolópapír

Lehetséges megoldások:

A drámai alaphelyzet a klasszikus konfliktusos drámától eltérő. A két viszálykodó veronai család szolgálai által szított egyre nagyobb veszekedésből bomlik ki. A viszályról csak annyit lehet tudni, hogy ősi, az ellentét oka már feledésbe merült. A polgárbékére épülő városállam békéjét a két család középkori önbíráskodása veszélyezteti. Régi és új értékek élnek együtt a dráma idejében, a drámai konfliktust a két fiatal találkozásával és szerelmük lángra lobbanásával kialakuló drámai helyzet alakítja. A konfliktus hiteles, hiszen a középpontban álló probléma egyben korprobléma is: értékek, világképek konfliktusa. A reneszánsz már jelen van, de áttörését gátolja még a szilárd középkori hagyományrendszer. Célja a két főhősnek van: (sajátos helyzet) a családi gyűlölködés ellenére egymáséi akarnak lenni. Aktívan ők cselekszenek céljuk megvalósulásáért. Júlia az, aki nagyobb áldozatot hoz. A két szerelmes csak egymásban bízhat. A klasszikus tett-váltás helyett felértékelődnek a véletlenek, a sorsszerű elemek.

A záró szituációban a véletlenek és a sorsszerűség központi szerepet kapnak. Az újat képviselő értékrend – a fiatalok szerelme – szükségszerűen elbukik. Ám, ez egyben korforduló is (lásd: a családok kibékülése, egy új harmónia megteremthetősége).

A mű időszervezete és térbelisége. Shakespeare szabadon kezeli az időt és a teret. Az események párhuzamos szálon is futnak. /Verona-Mantova/ A színek jeleneteket mutatnak be. A cselekmény pergő, dinamikus. A műnek vannak ismétlődő alapszínterei. Ezek külső és belső terek egyaránt, a cselekmény előrehaladtával egyre gyakoribbak a belső terek. A belső terek intimebbek. A cselekmény öt napot ölel fel. Ennyi idő alatt lángra lobban a két fiatal szerelme, kötnek házasságot, következnek be a tragikus nagyjelenetek és következik be a tragikus végkifejlet. A szabad idő és térkezelés, a hangnem- és műfajbeli elegyesség, a jelenetező technika jellegzetesen a reneszánsz dráma sajátossága.

13. feladat

Tervezett idő: 25 perc

A csoport

Instrukció: A kettéosztott napló olyan eljárás, amely a személyes olvasói reagálásra épít. A szubjektív jelentésteremtést segíti elő. A lap felületét függőleges vonallal kell kettéosztani. A

bal oldali oszlopba jelen esetben azok a gondolatok kerülnek, amelyek a műben a nappalhoz és az éjszakához kapcsolódnak. A jobb oldali oszlopba írják be, hogy az idézetek milyen egyéni benyomásokat, érzelmeket keltenek!⁵

Munkaforma: csoport

Módszer/technika: kettéosztott napló

Eszközsükséglet: papír, íróeszköz

Lehetséges megoldások:

Idézetek	Mit jelképeznek az idézetek a műben?
<p>ROMEO „<i>Félek: korán. A sejtelmes jövendő, Melyet még rejt a csillagok talánya, Azt súgja, hogy e fényes dáridón Borul sötétbe sorsom, s indul el Örvényes mély felé suhanva, hol Halál tesz pontot gyűlölt életemre.</i>”</p>	<p>Az éjszaka az eljövendő halált jelképezi. A sötétség, a csillagos ég metaforikus képe a balsorsot jelenti.</p>
<p>ROMEO „<i>Hogy menjek el, ha szívem itt marad? Fordulj sötét föld, és korcs a napod!</i>”</p>	<p>Romeo a föld, amely Júlia, a nap körül kering. (Az új Kopernikusz-világkép megjelenése egyben.) A szerelmi vallomás az éjszaka és a fény ellentétére épül.</p>
<p>ROMEO „<i>Sebet gúnyol, kit seb nem ért soha. Júlia megjelenik fent az ablakban. De csitt! mi fény tört át az ablakon? Napkelte az – és napja Júlia. Kelj tündöklő nap, öld meg már a holdat, Mely rég irigyen sárgul, egyre sorvad, Mert százszor szebb vagy szolgálója te!</i>” „<i>A nagy mennybolt két legszebb csillaga</i>” „<i>Megkérte tán szemét, hogy fent ragyogjon</i>”</p>	<p>Júlia a fény és a szerelem. Metaforikus kép, Júlia szeme. Fokozó metafora, a csillagoknál szebb,</p>

⁵ BÁRDOSSY Ildikó – DUDÁS Margit – PETHÓNÉ Nagy Csilla – PRISKINNÉ Rizner Erika: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív tanulás lehetőségei, Tanulási segédlet pedagógusok és pedagógusjelöltek számára a saját élményű tanuláshoz, Pécsi Tudományegyetem, Pécs-Budapest, 2002.

<p><i>Az ég mezőin, míg ők bujdokolnak?”</i></p> <p>JÚLIA „Jó éjszakát! Százsorszép éjszakát!” JÚLIA „Már menni készülsz? Messze még a reggel, Ne félj szerelmem: nem pacsirta szól! A csalogányunk csattog minden éjjel.”</p> <p>ROMEO „Pacsirta szól a reggel hírnöke. Nem csalogány az! Nézd, kelet felől A felleget irigy sugár szegi.” ROMEO „A fény, a fény! – S rám vaksötét borul. ”</p>	<p>fényesebb Júlia szeme.</p> <p>Az éjszaka ellentétéként Júlia szeme „napként süt fel”.</p> <p>A hajnal, a közelgő reggel a szerelmesek nászéjszakájának végét és kényszerű elválásukat jelenti.</p> <p>Sejtetés, a korai halál előérzete.</p>
--	---

B csoport

Instrukció: Drámai vagy epikus művekben a szereplők közti viszonyok különböző értelmezési lehetőségeinek meggondolására, megbeszélésére és bemutatására alkalmas eljárás kipróbálása, saját élményű tapasztalatok szerzése.

A dráma alapja a két család szembenállása. A két főszereplő megjelölése után a fontossági sorrendet a főhősökhöz való kapcsolat vagy viszonyrendszer adja meg. A szereplőknek a megítélésében kapjon szerepet, hogy reneszánszkori vagy középkori értéket képviselnek!

Munkaforma: csoport

Módszer/technika: szerepháló

Eszközsükséglet: szókártyák

Lehetséges megoldások:

A feladat a műben a szereplők közti viszonyok különböző értelmezési lehetőségének bemutatására is lehetőséget ad. A főszereplők kiválasztásában fontos elem, hogy két prominens veronai család tagjai. A többi szereplő a két család tagjaiból, hozzátartozóiból, házaiból származó szolgálkból kerül ki, illetve Lőrinc barát egyedi helyzetben van.

C csoport

Instrukció: A feladat a szövegismeret ellenőrzésére és a karakterek kibontására egyaránt lehetőséget ad.

Munkaforma: csoport

Módszer/technika: Idézetkártya, párosítás

Eszközsükséglet: idézetkártya

Lehetséges megoldások:

1. kártya: Romeo beszél Rozália iránti szerelméről
2. kártya: Mercutio
3. kártya: Tybalt
4. kártya: Capulet
5. kártya: Dajka
6. kártya: Lőrinc barát

14. feladat

Tervezett idő: 5 perc

Instrukció: A gondolkodási keretek aktív alakítása történik a görög és az angol reneszánsz dramaturgia összevetésével. Minden csoport ugyanazon a feladaton dolgozik, majd összeadják tudásukat. A szempontokat súlyozhatjuk is a megbeszélés folyamatában.

Munkaforma: csoport, frontális

Módszer/technika: szemponttáblázat

Eszközsükséglet: -

Lehetséges megoldások: tér- és időkezelés, hangvétel, eredet-gyökerek, szereplők száma, akció, dikció, kellékek, stb.

15. feladat

Tervezett idő: 15 perc

Instrukció: A címkefelhő elkészítése a fejlesztő értékelés része, a teljes folyamatra való reflexív visszatekintésre ad lehetőséget. Elkészítése közben tudatosulhatnak a tanult-megtanult szakmai-módszertani tartalmak, a problémák és probléma-megoldási stratégiák.

Munkaforma: csoport

Módszer/technika: címkefelhő

Eszközsükséglet: csomagolópapír, filctoll

Lehetséges megoldások: csoportfüggő

7. Fejlesztő értékelés:

9. és 15. feladat

8. Felhasználható irodalom:

1. Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethóné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika: *A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív tanulás lehetőségei, Tanulási segédlet*

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

pedagógusok és pedagógusjelöltek számára a saját élményű tanuláshoz, Pécsi Tudományegyetem, Pécs-Budapest, 2002.

2. Bókay Antal: *Irodalomtudomány*, Osiris Kiadó, Budapest, 1998.

3. Nahalka István: *Konstruktív pedagógia – egy új paradigma a láthatáron*, Iskolakultúra, 1997/2-3.

4. Csapó Benő: *Képességfejlesztés az iskolákban – problémák és lehetőségek*. Új Pedagógiai Szemle, 1999/12, 8. o.

5. Szivák Judit szócikke, *Pedagógiai Lexikon*, III. kötet, főszerkesztők Báthory Zoltán-Falus Iván, Keraban Kiadó, 1997, 247-248. o.

6. Nahalka István szócikke, *Pedagógiai Lexikon*, II. kötet, szerk.: Báthory Zoltán-Falus Iván, Keraban Kiadó, 1997.

7. Bécsy Tamás: *Mi a dráma?* BÉDA Books Kiadó, Budapest, 2002.

8. Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*, Korona Kiadó, Budapest, 2007.

9. Meliorisz Béla – Pethőné Nagy Csilla – Szívósné Vásárhelyi Zsuzsanna: *Hogyan csináljam?* Korona Kiadó, Budapest, 2007.

10. Germaine Greer: *Shakespeare*, Akadémiai Kiadó, 1986.

11. Bárdossy Ildikó – Dudás Margit: *A tanulás tervezése és értékelése*, PTE Bölcsészettudományi Kar, Pécs, 2010.

